

Qafar Qulambüseyn oğlu İsmayılov – 70 il!

2023-cü il may ayının 14-də t.e.d., professor, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin məsləhətçi professoru Qafar İsmayılovun 70 yaşı tamam olur.

O, 14 may 1953-cü ildə Naxçıvan MR Babək rayonunun Sirab kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirib Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti – ADNSU) qəbul olunmuş, 1975-ci ildə institutun neft-mədən fakültəsini bitirib Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı kafedrasında işə başlamışdır.

1983-cü ildə aspiranturada təhsilini başa vuraraq “Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı” ixtisası üzrə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1984/1985-ci tədris ilində Rumıniyanın Ploesti şəhərində Neft və Qaz Universitetində 10 aylıq elmi təcrübə keçmişdir. 1987-ci ildə böyük elmi işçi, 1991-ci ildə Neftin, qazın nəqli və saxlanması kafedrasında dosent vəzifələrində çalışmışdır.

1999-cu ildə “Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı” ixtisası üzrə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının (ADNA) 1997–2003-cü illərdə elmi katibi, 2003–2006-cı illərdə magistratura bölməsinin və Qaz-neft-mədən fakültəsinin dekanı olmuşdur. 1999–2009-cu illərdə Neftin, qazın nəqli və saxlanması kafedrasının professoru vəzifəsində çalışmışdır.

1999–2003-cü illərdə “TEMPUS-TACİS” proqramı çərçivəsində “Ətraf mühit və neft sənayesi” ixtisası üzrə Avropa kompakt layihəsinə uyğun beynəlxalq magistr hazırlığı proqramının ADNA üzrə koordinatoru olmuşdur.

2001–2003-cü illərdə ADNA-da “Ətraf mühit və neft sənayesi” ixtisası üzrə magistr dərəcəsi verilən İxtisaslaşdırılmış Elmi Şuranın, 2001–2005-ci illərdə “Dəniz faydalı qazıntı yataqlarının işlənməsinin texnologiyası” ixtisası üzrə elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün elmi seminarın sədri olmuşdur.

2004-cü ildə ona professor elmi adı verilmişdir. Müxtəlif vaxtlarda elmlər namizədi və elmlər doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şuralarının, 2009–2014-cü illərdə isə Ali Attestasiya Komissiyasının yer elmləri üzrə Ekspert Şurasının üzvü olmuşdur.

Q.İsmayılov 2009–2015-ci illərdə SOCAR-ın “Neftqazəlmətdəqiqatlayihə” İnstitutunda “Neft və qazın yığılması, hazırlanması və nəqli” laboratoriyasının müdiri vəzifəsində işləmişdir. 2015-ci ilin oktyabr ayında yenidən ADNSU-nun Qaz-neft-mədən fakültəsinin dekanı vəzifəsinə seçilmiş və 2021-ci ilədək bu vəzifəni icra etmişdir. 2022-ci ildən ADNSU-da Neft-qaz mühəndisliyi kafedrasında məsləhətçi professor vəzifəsində çalışır.

Onun elmi maraq dairəsi geniş olmaqla, neft-qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı ilə yanaşı, neftin, qazın nəqli və saxlanması, karbohidrogenlərin hasilatı, yığılması, hazırlanması və nəqlinin ekoloji aspektlərini də əhatə edir.

O, ilk dəfə olaraq müəyyənləşdirmişdir ki, neftqazçıxarmada rast gəlinən özlü-dənəvər sistemlər üçün “çətir” effekti xarakterikdir, yəni özlü-dənəvər sistemi şaquli boruda yuxarıdan aşağıya hərəkət etdirən təzyiğin qiyməti, onu aşağıdan yuxarı hərəkətə gətirən təzyiqdən xeyli çoxdur. Məhz bu effektin aşkar edilməsi sayəsində quyularda aparılan texnoloji əməliyyatlar zamanı baş verən bir çox mürəkkəbləşmələrin izahı mümkün olmuş, neftqazçıxarmada texnoloji proseslərin səmərəliliyini artırmaq üçün reotexnoloji üsulların perspektivliyi, o cümlədən “özlü-dənəvər” əks-klapanın yaradılmasının mümkünlüyü göstərilmişdir.

Multifazalı axınların optimal paylanması, hidravlik, reoloji, döyüntülü xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla dəniz yataqlarının işlənməsi zamanı neft və qazın yığılımı sistemində sualtı boru kəmərləri şəbəkəsinin rəşional və səmərəli fəaliyyəti üçün elmi əsaslandırılmış variantların işlənilib hazırlanması, dəniz stasionar platformalarından yığılan quyu məhsullarının boru kəmərləri ilə nəqli prosesində yaranan ziyanlı təzyiq

döyüntülərini “söndürmək” üçün idarə oluna bilən səmərəli üsul və vasitələrin təklif olunması onun əldə etdiyi və elmi-praktiki əhəmiyyət kəsb edən mühüm nəticələrdəndir.

Q.Q.İsmayılov tərəfindən relaksasiya xüsusiyyətləri və tərkibində müxtəlif komponentlər, o cümlədən parafin, qatran, asfaltənlər və onların qarşılıqlı təsiri mövcud olan neftlərin axınının reoloji modeləşdirilməsi əsasında borularda hidravlik rejimin dəyişməsi zonasını diaqnozlaşdırmağa imkan verən ümumiləşdirilmiş Reynolds parametri təklif olunmuş və faza çevrilmələri nəzərə alınmaqla qaz-mayə axınlarının sərf xarakteristikalarında təzyiq döyüntülərinin yaranmasına səbəb olan qeyri-stabil zonaların mövcudluğu müəyyən edilmişdir.

Onun, anomal reofiziki xassələrə malik, dayanıqlı su-neft sistemlərinin (emulsiyalarının) yaranma xüsusiyyətləri və səbəblərinin öyrənilməsi sahəsində son illərdə apardığı tədqiqatlar fundamental işlərdən hesab edilə bilər. Bu tədqiqatlar əsasında təsdiq olunmuşdur ki, emulsiyaların özlülüyünün maksimum qiymətinə uyğun gələn sulaşma faizində fərz edilən faza inversiyası hadisəsinin (“su-neftdə” tipli emulsiyanın “neft-suda” tipli emulsiyaya keçməsi) baş verməsi haqqında stereotip düşüncələrə əsaslanan ənənəvi fikirlər, özlülüyün ölçülməsi düzgün interpretasiya olunmadığı üçün yanlışdır. O, su-neft sistemlərinin (emulsiyaların) reotexnologiyası xüsusiyyətləri, hətta “toxunulmaz”, “durğun” və ya zəif drenaj olunan neft zonalarının yaranması kimi hallar da daxil olmaqla yataqların işlənmə şəraitinin pisləşməsinə gətirib çıxara bilən anomal yüksək özlülüklü emulsiyaların lay şəraitində yaranmasının mümkünlüyünü və onların səbəblərini təsdiq etmişdir. Bu istiqamətdə yerinə yetirilən elmi tədqiqatlardan alınmış yeni nəticələrin yüksək özlülüklü və sulaşmış neftlərin hasilatı, yığılması, hazırlanması və nəqli proseslərinin səmərəliyinin artırılması məsələlərinə yeni baxışı formalaşdıracağı labüddür.

Professor Q.Q. İsmayılovun rəhbərliyi ilə hazırda multifazalı texnologiyaların yaradılmasının elmi və praktiki əsasları işlənmiş və maraqlı elmi istiqamət kimi öz təbiiqini gözləyir. Fazaların qarşılıqlı təsirini nəzərə alan və axının yeni fiziki modelinə əsaslanan bu texnologiyalar boru kəmərinin en kəsiyi boyu da kütlə ötürməsinə və enerjinin saxlanması qanununa əsaslandığı üçün elmi cəhətdən çox maraqlı doğurur və uzun illər “hidrodinamik möcüzələr” kimi qiymətləndirilən bir çox hadisə, effekt və proseslərin fiziki izahı və riyazi təsviri üçün də çox qiymətli dir.

O, 290 dərc olunmuş elmi əsərin, o cümlədən 15 dərslik, dərs vəsaiti və monoqrafiyanın, 5 ixtira və patentin, 9 metodik rəhbərlik və normativ sənədin müəllifidir. Alimin elmi-pedaqoji fəaliyyəti haqqında bibliografik məlumatlar AMEA-nın Geologiya İnstitutu tərəfindən 2007-ci ildə nəşr olunmuş “Azərbaycanın neftçi alimləri”, ADNSU-nun 100 illiyinə həsr olunmuş “Məzunlar” və “Neft fakültəsinin 100 illik yaddaşı” məcmuələrində, həmçinin Rusiyanın neft və qaz ensiklopedik albomunda (Moskva, 2012) öz əksini tapmışdır. Onun rəhbərliyi ilə 10 nəfər texnika üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya müdafiə etmiş, 9 nəfər isə alimlik dərəcəsi (5 nəfər elmlər doktoru, 4 nəfər isə fəlsəfə doktoru) almağa iddiaçısıdır.

Qafar müəllim 2000-ci ildə “Tərəqqi” medalı, 2001-ci ildə Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyasının fəxri fərmanı, 2005-ci ildə Beynəlxalq starteji araşdırmalar mərkəzinin diplomu ilə təltif olunmuş, “Neft yataqlarının veriminin artırılması” nominasiyası üzrə 2012-ci ildə Moskvada keçirilən “OFS AWARDS-2012” mükafatının laureatı olmuş və I dərəcəli diplom almış, 2018-ci ildə Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının diplomu ilə akademik Azad Mirzəcənzadə beynəlxalq gümüş medalı ilə mükafatlandırılmış, 2020-ci ildə ADNSU-nun 100 illik yubileyi medalına layiq görülmüş və Azərbaycanın əməkdar mühəndisi fəxri adını almışdır.

Azərbaycanın neftçi alimlərinin istedadlı nümayəndələrindən biri olan professor Q.Q.İsmayılov elmi fəaliyyəti ilə yanaşı uzun illərdir ki, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olur və ADNSU-da yüksəkixtisaslı gənc neftçi kadrların hazırlanmasında əzmlə çalışır.

Hörmətli Qafar müəllim, Sizi yubileyiniz münasibətilə təbrik edir, Sizə cansağlığı və elmi-pedaqoji fəaliyyətinizdə daha böyük uğurlar arzulayırıq.

**“Azərbaycan neft təsərrüfatı” jurnalının
redaksiya heyəti və kollektivi**